

De eenheid is overal

Activiteiten herdenkingsjaar val van de Muur in Duitsland

[Achtergrond](#) - 4 augustus 2009 - Auteur: Carina de Jonge

(31 juli 2009) Duitsland bereidt zich voor op de tweede golf herdenkingen dit jaar. In mei werd het zestigjarig bestaan van de Bondsrepubliek gevierd, in november is het twintig jaar geleden dat de Muur viel. De perspectieven op de gebeurtenissen van 1989 lopen nog steeds sterk uiteen. Maar dat maakt het herdenkingsjaar juist zo interessant.

Al is 3 oktober de officiële dag van de Duitse eenheid, het zijn de taferelen op 9 november 1989 die in het collectieve geheugen staan gegrift. Tienduizenden Oost-Duitsers staken die avond de bijna dertig jaar onoverwinnelijk schijnende grens naar West-Berlijn over. De beelden van deze juichende massa's zijn onvergetelijk.

Diversiteit dankzij meningsverschillen

De Duitse vereniging is een proces dat tot op de dag van vandaag voortduurt en levert nog steeds controverses op. Zo voelen veel dissidenten en burgerrechtenactivisten uit de voormalige DDR zich nog altijd miskend als het om hun rol in het democratiseringsproces gaat.

Dat blijkt onder meer uit de woedende reacties van 'Oost-Duitse' kunstenaars op de tentoonstelling '60 Jahre, 60 Werke' in de Martin-Gropius-Bau, het Berlijnse museum voor moderne kunst. Volgens de voorzitter van de Berlijnse Akademie der Künste, Klaus Staeck, suggereert de tentoonstelling door het gebrek aan Oost-Duitse kunst dat in de DDR geen hoogwaardige artistieke uitingen konden ontstaan. Staeck ervaart dat als groot onrecht tegenover Oost-Duitse kunstenaars, die ook vóór de val van de Muur voor hun vrijheid opkwamen.

De veelvoud aan meningen is weerspiegeld in de diverse herdenkingsactiviteiten. Zo kondigt het Duits Historisch Museum (DHM) in Berlijn een nu al veel geprezen tentoonstelling aan in samenwerking met het Los Angeles County Museum of Arts. De expositie 'De kunst uit twee Duitse staten tijdens de Koude Oorlog' is onwillekeurig een antwoord op de omstreden tentoonstelling in de Martin-Gropius-Bau.

Berlijn

Berlijn speelt een centrale rol in de jubileumsactiviteiten. Van hét symbool voor de Duitse deling groeide de huidige hoofdstad van de Bondsrepubliek uit tot dat van de eenheid. Vorig jaar stelde burgemeester Klaus Wowereit een omvangrijk, grotendeels centraal georganiseerd programma voor.

Sinds 7 mei informeert bijvoorbeeld een openluchttentoonstelling op de Alexanderplatz over de 'vreedzame revolutie'. Op dit plein protesteerden begin november 1989 ruim een half miljoen DDR-burgers tegen het SED-regime en de Duitse deling. De protesten begonnen op 7 mei van dat jaar toen de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen in de DDR vervalst bleken.

Daverend slotakkoord van de festiviteiten is het 'Fest der Freiheit' aan de Brandenburger Tor op 9 november. Hier valt een twee kilometer lange symbolische Muur van ruim één meter hoge, door scholieren beschilderde dominostenen. Het gewicht van de vallende dominoketen moet uiteindelijk een groot vuurwerk ontsteken.

De Staatsopera geeft onder leiding van de beroemde dirigent Daniel Barenboim een concert. In september worden ook de namen bekend van de live-bands die voor het Brandenburger Tor gaan spelen. De organisatoren zijn zich ervan bewust dat twintig jaar na de val van de Muur weer alle ogen op Berlijn zijn gericht. Maar niet iedereen vindt dat even vanzelfsprekend.

Leipzig

Uit het geschil rond de standplaats van het monument voor de Eenheid vorig jaar, blijkt duidelijk dat de inwoners van Leipzig hun rol in het eenwordingsproces onderbelicht vinden. Tenslotte begonnen in deze stad de beroemde *Montagsdemonstrationen*, waarmee de bevolking de DDR-regering onder druk zette.

Leipzig viert daarom de val van de Muur al op 9 oktober, de dag waarop zeventigduizend demonstranten meeliepen in een vreedzame protestmars naar het Stasi-hoofdkwartier in de Saksische stad. Ditmaal voor het eerst zonder ingrijpen van de ordediensten die aan eerdere maandagsdemonstraties een hardhandig einde maakten. Leipzig herdenkt deze dag onder meer met de inwijding van een monument in de vorm van een klok, die 'de vrijheid inluidde'.

Vergeleken bij de feestelijkheden aan het Brandenburger Tor is het programma ingetogener. Naast de inwijding van de 'vrijheidsklok' plannen de Saksen een 'lichtfeest' met lichtinstallaties van hedendaagse kunstenaars. Bondspresident

Horst Köhler opent de centrale plechtigheid in het stedelijke concertgebouw Gewandhaus.

Langs de voormalige Muur

Ook buiten de grote steden zijn sporen van de Duitse deling te vinden - zelfs positieve. Zo ontstonden op de verlaten stukken land langs de voormalige Duits-Duitse grens unieke natuurgebieden. Omdat de vereniging voor natuurbescherming BUND dit niemandsland sinds 1990 stukje bij beetje opkoopt, is deze 'Grüne Band' ook behouden gebleven. Dit jaar organiseert BUND onder meer fietstochten langs deze groene strook.

Enkele voormalige grensplaatsen besteden aandacht aan de menselijke gevolgen van de Duitse deling. De Glienicker Brücke in Potsdam bijvoorbeeld, is beroemd geworden als uitwisselingsplaats van spionnen tussen de Verenigde Staten en de Sovjetunie. Op 9 november dit jaar opent hier een museum over de Duitse deling in de nabijgelegen villa Schöningen zijn deuren. De restauratie van dit historische pand is vorige week afgerond.

Hoewel de meerderheid van de activiteiten in oostelijk Duitsland en de voormalige grensstreek plaatsvindt, speelt ook Bonn een belangrijke rol in de geschiedenis van de Duitse vereniging. In de toenmalige West-Duitse hoofdstad werd in 1990 het verdrag van de Duitse eenheid ondertekend. In september staat het jaarlijkse Beethovenfeest met het motto 'Wege der Demokratie' in het teken van de gebeurtenissen van 1989.

Carina de Jonge promoveert in München en schrijft regelmatig voor het Duitslandweb

Afbeeldingen:

[dpa/Picture Alliance](#)

[wikipedia.org](#)

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/3299/de-eenheid-is-overal>